

PASKINO INTERPRETACIJSKO ČITANJE KRLEŽINIHALADA

*Miroslav Krleža: Balade Petrice Kerempuha, Moja biblioteka, "Školska knjiga",
Zagreb, 1966.*

Joža Skok, Zagreb

U srpnju ove godine navršilo se ravno trideset godina otkako se u Domžalama kraj Ljubljane, u nakladi slovenske Akademске založbe, pojavila najosebujnija i najautentičnija knjiga naše novije, dijalektalne kajkavske i cjelokupne hrvatske poezije uopće. Bile su to Krležine *Balade Petrice Kerempuha* čiji estetski identitet još i danas suvereno zrači i egzistira neoskvrnjen jer se radi o impresivnoj sumi doživljaja koji su potekli iz starokajkavskog jezičnog izvorišta. A njemu je tematska jezgra višestoljetna kob i sudbina malog hrvatskog čovjeka u procijepu njegove povijesne sudbine i života s dna socijalne ljestvice, života koji rastrgan i razapet stremlji za svojim *vanshajanjem*, izlaskom iz pakla njegove svakodnevice.

Iako nisu prava kritička mjerila vrijednosti, višestruka izdanja nekog djela mogu ipak biti određeni pokazatelji njegove čitateljske recepcije. Deseto izdanje Krležinih "Balada", koje su se upravo pojavile u izdanju zagrebačke "Školske knjige" dokazom je, ne samo široke čitateljske popularnosti već i trajnih vrijednosti ovoga djela, koje organski izrasta iz čitavog Krležinog opusa i koje u njemu predstavlja jedan od njegovih najizrazitijih vrhova.

A to izdanje priredila je, svojim predgovorom i komentarima popratila Bosiljka Paska, profesorica varaždinske gimnazije, koja je to učinila jednako na temelju svoga bogatog književnokritičkog senzibiliteta kao i bogatog metodičkog iskustva. Stoga i takav njezin, izuzetno savjestan i stručan rad zasluŹuje puno priznanje, pogotovo što je njime omogućen dublji prodor u bogate slojeve Krležinog kajkavskog (vele)djela, te što je ovo zapravo njegovo novo interpretacijsko čitanje.

Premda je izdanje namijenjeno učenicima kao školska lektira, ono će najvi-

še pomoći njihovim nastavnicima, a moći će poslužiti i svima dugima, koji se kao čitatelji, kritičari ili interpretatori susreću s djelom u čije se dubine spušta sigurnim vodičem i čiji se prostori osvajaju pod vodstvom iskusnog književnog osvajača. Na takav način svojim uspješno obavljenim poslom Bosiljka Paska kao srednjoškolska profesorica reprezentira svoje vrlo naglašene i široke osobne afinitete i mogućnosti za kritičku analizu *Balada* čija se interpretacija, zahvaljujući upravo njoj, sada podiže na visoku interpretacijsku razinu pristupa djelu.

U svom impresivnom *Pristupu* Baladama Petrice Kerempuha Bosiljka Paska je široko i svestrano raščlanila tematske i izražajne dimenzije ovoga djela, ponirući sigurno i duboko do izvorišta autorove inspiracije i složenih značenja njegovih kajkavskih stihova. Istančana sluha za akustiku i ekspresivnost Krležine kajkavske riječi, Paska je otkrivala sve ono što tu riječ čini originalnom, sve ono što je od govornog ili pisanog izraza podiže na neospornu razinu pjesničkoga jezika. A spomenemo li da je naša književna kritika dosad tek u općim frazama govorila o tom jeziku, bit će nam vidljiviji napor autorice da se pronikne, ne samo u tematsko-idejne nego primarno glazbene i vizualne slojeve Krležine osebnosti kajkavštine o kojoj se govori kao o svekajkavskoj sintezi, ali i da se dopre što dublje u njezinu genetiku i korijenje. A to je Bosiljka Paska na temelju Krležinog eseja *Djetinjstvo u Agramu* pronašla u pučkom jeziku Krležine bake, Varaždinke Terezije Goričančeve, kao i u bogatom fondu stare kajkavske literature od Pergošića do Brezovačkog.

Posebnu pažnju zaslužuju Paskini komentari uz pojedine pjesme koji su uvijek u stanju otkriti i istaknuti najbitnije odrednice forme i izraza, te potvrditi i proširiti dimenzije osnovnog doživljaja pojedinih balada. To nisu samo osnovni putokazi već su mjestimično i zaokružene analize kakve se najčešće pretvaraju u pouzdan tumač Krležine riječi i pjesme. U tim se komentarima osjeća Paskino poznavanje književno-teorijske podloge pjesničkoga čina, a Krležinog posebice, kao što se osjeća pouzdana identifikacija njegovih balada kao umjetničke eksplikacije književnoteorijskog modela lirsko-epske vrste. Kao interpretator Paska povezuje elemente različitih kritičkih pristupa, od sociološkog do stilističkog, od filozofskog do strukturalnog dajući svoj nemali prilog suvremenoj recepciji.

Iako *Balade* po svom izrazitom društvenom kontekstu nameću ponekad pojednostavljen sociološki ili idejni pristup, Paska je u svojim komentarima i interpretacijama pretežito ostajala u domeni estetske analize, uklapajući u nju detalje svih drugih pristupa značajnih za pristup slojevitom djelu. Zahvaljujući tome dobili smo još jedan prilog upoznavanju Krležinih "Balada" koje, kao i svako izuzetno pjesničko djelo, nisu još uvijek analitički iscrpljene. Kada je pak riječ o konkretnom "varaždinskom podtekstu" ovoga djela spomenimo još i to da je autor naše prve knjige o Petrici Kerempuhu bio varaždinski pisac Jakob

Lovrenčić. Međutim dok je njegov Petrica bio i ostao samo pojedinačan lik, odnosno privatna osoba, u Krležinim je "Baladama" izrastao do općeg nacionalnog simbola i komentatora hrvatske sudbine.

Po autoričinoj slici toga lika on stupa "već u prvoj pjesmi na pozornicu našeg feudalnog mučilišta i to preko svoga gorkog smijeha kojim oličuje onaj tihi, ali tajni i tvrdoglavi bunt koji je rođen na stoljetnom iskustvu ropstva i mrcvarenja". A radi se o liku koji svom slojevitošću, životnom i pjesničkom autentičnošću na najekspresivniji način simbolizira i slojevitost *Balada* koje su spomenik *horvatskom*, u izvornom značenju te riječi *kajkavskom* jeziku s kojim ćemo ubuduće na nov i suvremen književnoestetski način komunicirati zahvaljujući uglednoj varaždinskoj profesorici.

Varaždinske vijesti, 23. XI 1966.